

5. Pridjevi

5.1. Fleksija

U podravskom dijalektu imamo sljedeće nastavke pridjevske promjene⁶⁶:

Jednina

	Muški rod	Srednji rod	Ženski rod
N	-∅, -i, -i:	-o, -o:, -e, -e:	-a, -a:
G	-oga, -ęga	= M.r.	-e:, -ę
D	-omu, -ęmu	= M.r.	-i, -e, -o:j
A	-oga, -ęga	= N	-o, -u
L	-om, -ęm, -e:m	= M.r.	-i, -e, -o:j
I	-e:m	= M.r.	-o:m

Množina

	Muški rod	Srednji rod	Ženski rod
N	-i, -i:	-a, -a:	-e, -e:
G	-e:, -i:, -ejov, -ejo	= M.r.	= M.r.
D	-e:m, -ema	= M.r.	= M.r.
A	-e, -ę	= N	= N
L	-e:, -e, -e:m, -ejo	= M.r.	= M.r.
I	-emi, -ema, -e:m, -e: = M.r.	= M.r.	

S obzirom na fonetske značajke osnova te zemljopisnu varijabilnost možemo navesti sljedeće osobitosti pridjevske promjene u govorima đurđevečke Podravine, pripadnima podravskom dijalektu:

- a) Nastavci *-oga* u genitivu i akuzativu te *-omu* u dativu muškoga i srednjega roda dolaze na nepalatalne osnove, a nastavci *-ęga* i *-ęmu* na palatalne. U đurđevečkom govoru potonji nastavci dolaze i na osnove koje završavaju depalataliziranim [lj] i [nj] (npr. *da:ln'ęga*, *da:ln'ęmu*).

⁶⁶ Pregled nastavaka pridjevske promjene i njihove osobitosti navodimo prema Maresić (2000: 111-119). Inače, jedno od najvažnijih obilježja pridjevske deklinacije jest gubitak određenih i neodređenih oblika (isto, 112-113).

- b) Većina govora u lokativu jednine muškoga i srednjega roda ima kod nepalatalnih osnova nastavak *-om* (npr. *fc'e:lom*), a palatalnih *-em* (npr. *vu vr'o:čem*). Tako je tome u virovskom, molvarskom i đurđevečkom govoru. U istočnim govorima Kalinovca, Podravske Sesveta i Ferdinandovca nastavak je *-e:m* kao i u instrumentalu jednine (npr. *v ratn'e:m*).
- c) Raspodjela nastavaka *-e* i *-e:* u genitivu jednine pridjeva ženskoga roda podudarna je s raspodjelom tih nastavaka u promjeni imenica vrste *e*. Tako govori Molvi i Virja imaju *-e:*, a govori Đurđevca, Kalinovca, Ferdinandovca i Podravske Sesveta *-e:*.
- d) U dativu i lokativu jednine pridjevi ženskoga roda u podravskom dijalektu većinom dobivaju nastavak *-i* (npr. *v deb'eli*), a kao dubleta u istočnim se govorima Kalinovca, Podravske Sesveta i Ferdinandovca javlja nastavak *-o:j* (npr. *v zdę:n'o:j*). Za đurđevečki govor (kao i bregovski i svetoanski) karakterističan je nastavak *-e* (npr. *f kr'u:šne*).
- e) U akuzativu jednine pridjeva ženskoga roda Virje, Molve i Đurđevca imaju nastavak *-o*, a Kalinovca, Ferdinandovca i Podravske Sesveta *-u*.
- f) Množinski su oblici isti za sva tri roda osim u nominativu i akuzativu.
- g) U genitivu množine u Đurđevcu i istočnim govorima imamo *-i:*, a u Virju i Molvama *-e:*. U virovskom je nastavak *-ejo* potvrđen samo kod brojeva.
- h) U dativu množine prevladava nastavak *-e:m*, dok je nastavak *-ema* potvrđen u kalinovečkom.
- i) U lokativu množine najčešće je potvrđen nastavak *-e:* (npr. *f kra:tk'e:*). Dubletni nastavak *-e* potvrđen je samo u đurđevečkom (npr. *f t'ękuće*), gdje se sporadično pojavljuje i nastavak iz instrumentala množine *-emi* (npr. *v drevę:n'emi*).
- j) U instrumentalu množine prevladava nastavak *-emi* (npr. *z do:g'emi*), a rjeđi je dubletni nastavak *-ema* (npr. *z ma:l'ema*) u nekim istočnim govorima. U govoru Podravske Sesveta izjednačeni su dativ, lokativ i instrumental množine (*kra:tk'e:*).

Komparativ pridjeva tvori se nastavcima *-š-*, *-jš-* i *-e(j)š-*, karakterističnima za kajkavsko narječje i većinu slavenskih jezika, pri čemu se nastavak *-e(j)š-* javlja samo uz alternirane osnove, a druga dva i uz nepromijenjene i uz alternirane (isto, 120).

5.2. Tvorba

Promatrano sa stajališta morfosintaktičke adaptacije, koja se temelji na morfološkim kriterijima, pridjevi potvrđeni u našem korpusu mogu se klasificirati načelno u tri skupine: neadaptirane replike, adaptirane replike i neizravne izvedenice.

5.2.1. Neadaptirane replike

Osnovno obilježje neadaptiranih replika odnosi se na činjenicu da te replike odstupaju od fleksijskih paradigmi karakterističnih za određenu vrstu riječi. U našem korpusu takav je slučaj s nekoliko pridjeva koji u svim padežima imaju nulti fleksijski nastavak. Riječ je o sljedećim pridjevima: 'ajnc 'a:, 'anjc 'a:, 'anjc 'a:h < eins a, br 'aon, br 'aun < braun, f'alš < falsch, f'ertig, f'ertik < fertig, f'est, f'est < fest, f'eš < fesch, fr'aj < frei, fr'o: < froh, h'ercig < herzig, l'ē:dik < ledig, š'ik < schick, šl'ank < schlank. Samo u imenskom predikatu mogu stajati replike 'ajnc 'a:, 'anjc 'a:, 'anjc 'a:h < eins a, f'ertig, f'ertik < fertig, fr'o: < froh.⁶⁷

5.2.2. Adaptirane replike

U našem korpusu zabilježili smo nekoliko pridjevskih adaptiranih replika tvorenih od osnove nastale od pridjeva modela i određenoga hrvatskoga nastavka. Svi su ti pridjevi opisni. Nastavkom *-en* tvorene su replike f'ajten < feucht i led'ičen < ledig, pri čemu je kod replike led'ičen morf replike palataliziran. Isti, prošireni nastavak (*-ičen*) ima i pridjev fal'ičen < fehlen, pa je ovaj pridjev možda izveden iz imenice fal'inga.⁶⁸

Kod replike fr'i:ški < frisch na pridjevsku je osnovu morfa dodan nastavak *-ki*. Replike šl'ampast, šl'ampav / šlj'ampav < schlamp izvedene su od pridjevskog modela s nastavcima *-ast*, odnosno *-av*. Duplete s nastavcima *-ast* i *-av* imamo i kod pridjevskih replika t'umplast i t'umplav < tump.

Pridjev braon'a:sti < braun sadrži blag semantički pomak od značenja modela i odgovarajuće replike br'aon, izražavajući približan stupanj prototipnoga značenja smeđe boje, te se može klasificirati kao pridjevska umanjena.⁶⁹

Replika n'o:ri < Narr jedina je u ovoj skupini kojoj je u podlozi model imenica. Isto tako, samo kod ove imenice nemamo nikakav pridjevski sufiks nego tek deklinacijske nastavke kao u tipičnih pridjeva (npr. l'e:pi, l'e:pa, l'e:po), što upućuje na visok stupanj integriranosti.

5.2.3. Neizravne izvedenice

U našem korpusu najzastupljeniji su pridjevi koje možemo označiti kao neizravne izvedenice, jer su izvedeni iz već postojećih replika i odgovarajućih nastavaka za tvorbu pridjeva. Riječ je o sljedećim nastavcima: *-ski/-ški, -ov, -ē:n(i)/-e:n(i), -ni, -an(i), -at(i), -ast,*

⁶⁷ Detaljan opis sintaktičke distribucije zahtijevao bi opsežnije istraživanje na tekstovnom korpusu. U našem istraživanju ograničili smo se uglavnom na identifikaciju tih replika i njihov tvorbeni opis.

⁶⁸ Pretpostavljeno izvođenje sastojalo bi se od sljedećih koraka: 1. ispadanje krajnjega *-a* u fal'inga > *faling-; 2. obezvučenje krajnjega *-g* > *falink-; 3. dodavanje sufksa *-jen* i palatalizacija krajnjega *-k* > *falink- + *-jen* = *falinčen; 4. ispadanje *-n* > faličen.

⁶⁹ Usp. Barić i dr. (1990: 245).

-av, -liv/-ljiv, -e:či. Inače, u službi pridjeva često se nalazi i glagolski pridjev trpni. Primjeri: *cukorj'ę:ni* < *cukor'iti* < *zuckern*, *f'u:tran*, *fu:tr'ani*, *pof'u:tran* < (*po*)*fu:trati* < ²*Futter*; *fe:rm'ani kum* < *fe:rm'ati* < *firnen*, *spl'a:jan*, *spl'a:jhan* < *spla:j'ati*, *spla:jh'ati* < *bleich*.

I. Nastavak -ski/-ški

Ovaj nastavak vrlo je plodan za tvorbu odnosnih pridjeva. Njihov je broj vrlo velik, a ovdje navodimo samo nekoliko primjera: *bert'a:ški* < *Wirt*, *cigl'a:rski* < *Ziegler*, *farofsk'i:* < *Pfarrhof*, *faš'ęnski*, *fašęnsk'i:*, *fašęnjsk'i:* < *Fasching*, *fe:rm'anski* < *firnen*, *japate:k'arski* < *Apotheker*, *marv'i:nski* < *mar(i)ha*, *mešt'e:rski* < *Meister*, *meštr'ijski* < *Meister*, *št'a:lski* < *Stall*, *žmukl'ęški* < *schmuggeln*.

II. Nastavak -ov

Nastavak -ov također je vrlo plodan pri tvorbi odnosnih, točnije – posvojnih pridjeva od imeničke osnove. Evo nekoliko primjera: *cigl'a:rov* < *Ziegler*, *farb'a:rov* < *Färber*, *Fr'ancov* < *Franz*, *japate:k'arov* < *Apotheker*, *ma:jst'orov* < *Meister*.

III. Nastavak -ę:ni/-e:ni

Ovim se nastavkom tvore uglavnom gradivni pridjevi. Nastavak se dodaje na imeničku osnovu koja označava kakvu tvar, odnosno materijal. Primjeri: *cajg'ę:ni* < *Zeug*, *čelt'ę:ni* < *Zellleinwand*, *cigl'ę:ni* < *Ziegel*, *drot'e:ni*, *drot'ę:ni* < *Draht*, *gus'e:ni*, *gus'ę:ni* < *Gußeisen*, *lak'ę:ni* < *Lack*, *pleh'e:nji/e:na/e:no* < *Blech*, *štof'ę:ni* < *Stoff*, *žvepl'ę:ni*, *žveplj'e:ni* < *Schwefel*. Zabilježen je i odnosni pridjev *ganč'ę:ni* < *Gang*.

IV. Nastavak -ni

Od imeničke osnove i nastavka -ni tvore se neki odnosni (npr. *h'i:žni* < *Haus*) i gradivni pridjevi (npr. *s'aftni* < *Saft*, *cvil'ični* < *Zwillich*).

V. Nastavak -at

U našem korpusu zabilježili smo dva gradivna pridjeva s nastavkom -at: *c'injat* < *Zinn* i *plęhnj'a:t* < *Blech*.

VI. Nastavak -ast

Ovim nastavkom tvore se gradivni i opisni pridjevi, i to većinom od imeničkih osnova. Primjeri: *c'injast* < *Zinn*, *fal'ingast* < *fehlen*, *šp'ičast* < *Spitze*, *špiglj'asto* < *Spiegel*, *šp'inčast* < *Spitze*, *št'ofast* < *Stoff*, *t'utljast*, *t'utmast* < *Tottl*. Nekim je replikama u podlozi glagolski morf modela: *l'andrast*, *v'andrast* < *wandern*, *žm'uklast* < *schmuggeln*.

VII. Nastavak -av

Nekoliko je opisnih pridjeva tvoreno od imeničke osnove i nastavka -av: *fl'ękav* < *Fleck*, *p'ukljav*, *p'uklav* < *Buckel*. Od glagolske osnove i nastavka -av tvoren je pridjev *žm'uklav*, *žm'ukljav* < *schmuggeln*.

VIII. Nastavak -liv/-ljiv

Od imeničke osnove i nastavka -liv/-ljiv tvoreni su pridjevi *tr'ačliv*, *tr'ačljiv* < *Tratsch* i *tr'ucliv*, *tr'ucljiv* < *Trotz*.

IX. Nastavak -e:či

Ovaj nastavak zabilježen je u samo jednoj replici, odnosnom pridjevu: *marš'ę:či* < *mar(i)ha*.